

≡ Eesti
≡ Kontsert

Keelpilli-
FOOKUS

Kooskõla²

Katariina Maria Kits-Reimal viiul • Marcel Johannes Kits tšello

admirals

Eesti Kontserdi hooaja peatoetaja

admirals.group

T 3. DETSEMBER 2024 19.00 Jõhvi kontserdimaja
K 4. DETSEMBER 2024 19.00 Vanemuise kontserdimaja
N 5. DETSEMBER 2024 19.00 Estonia kontserdisaal

KEELPILLIFOOKUS

Kooskõla²

Katariina Maria Kits-Reimal viiul • **Marcel Johannes Kits** tšello

KAVA

Johann Sebastian Bach (1685–1750) / viiulile ja tšellole seadnud

Katariina Maria Kits-Reimal ja **Marcel Johannes Kits**

Kahehäälsed inventsioonid (1720–1723) 13'

Inventsioon nr 1 C-duur BWV 772

Inventsioon nr 2 c-moll BWV 773

Inventsioon nr 4 d-moll BWV 775

Inventsioon nr 7 e-moll BWV 778

Inventsioon nr 9 f-moll BWV 780

Inventsioon nr 12 A-duur BWV 783

Inventsioon nr 13 a-moll BWV 784

Inventsioon 14 B-duur BWV 785

Inventsioon nr 15 h-moll BWV 786

Iannis Xenakis (1922–2001)

„Dhipli zyia“ viiulile ja tšellole (1951) 4'

Nikos Skalkottas (1904–1949)

Duo viiulile ja tšellole AK 44 (1947) 22'

- *Allegro ordinario e un poco agitato*

- *Andante molto espressivo*

- *Molto vivace*

- *Allegro vivo. „Bauern Tanz-Szenen“*

Pēteris Vasks (*1946)

„Castillo interior“ / „Sisemine kindlus“ (2013) 13'

Maurice Ravel (1875–1937)

Sonaat viiulile ja tšellole (1922) 21'

- *Allegro*

- *Très vif*

- *Lent*

- *Vif, avec entrain*

Kontsert on järelkuulatatav Klassikaraadio koduleheküljel.

Bachide perekond on ilmselt kõigi aegade kuulsaim muusikute suguvõsa, hõlmates mitmeid põlvkondi. Perekonna nimekaim esindaja **Johann Sebastian Bach** suhtus oma järeltulijate muusikalisse harimisse erilise hoolega ning tema 20 lapsest tõusid isa töö vääriliste jätkajatena esile pojad Wilhelm Friedemann, Carl Philipp Emanuel, Johann Christian ja Johann Christoph Friedrich.

Wilhelm Friedemann Bach oli Johann Sebastiani vanim poeg ja nähtavasti ka tema lemmiklaps, kelle jaoks isa kirjutas mitmeid õppetstarbelisi teoseid. Kui Wilhelm Friedemann oli 9-aastane, asus isa talle mõeldes kavandama süstemaatilist muusikaõpetuse vihikut, mis annaks edasi baas-teadmised artikulatsioonist, rütmist, fraseerimisest, sõrmestusest ja ornamentatsioonist. Nii sündis 30 lühikesest klahvpilli-kompositsioonist koosnev kogumik, mis sisaldas **15 kahehäälsel inventsiooni** ja 15 *sinfonia*'t BWV 772–801. Teose tiitellehel seisab: „Klaviirivihik Wilhelm Friedemann Bachile. Alustatud Köthenis 22. jaanuaril 1720. aastal“. Vaatamata sellele et kõnealuste palade puhul on tegemist muusikaõppurite mõeldud tehniliste harjutustega, on igaüks neist hästi lihvitud kompaktned meistriteos ning kuni tänapäevani kuuluvad need lahutamatuks iga klaverimängija pianistliku hariduse juurde.

Sel kontserdil tuleb ettekandele valik kahehäälsed inventsioonid, mille on seadnud viiulile ja tšellole **Katariina Maria Kits-Reimal** ja **Marcel Johannes Kits**.

Rumeenias sündinud kreeka-prantsuse helilooja, muusikateoreetik, arhitekt ja insener **Iannis Xenakis** etendas 20. sajandi avangardmuusikas mõjukat rolli. Nagu tema nimigi tähendab kreeka keeles „veidi imelik“, oli ka Xenakise muusika omapärane – ta kasutas oma loomemeetodi kohta sõna „stohhastiline“ (kreeka k *stochastikos* – õigesti oletav; matemaatikas – juhuslik, tõenäoline), lähtudes komponeerimisel matemaatilistest tõenäosusteooriatest ja arhitektuurist. Sageli kaasas ta oma loomingusse elektroonilisi muusikainstrumente.

Xenakis omandas Ateena Polütehnikumis ehitusinseneri elukutse. Osalemine II maailmasõja järgses Kreeka vastupanuliikumises seadis ta elu kodumaal ohtu, mistõttu Xenakis põgenes 1947. aastal valepassiga Prantsusmaale ja sidus oma järgneva elu Pariisiga. Ta asus tööle kuulsas Le Corbusier' arhitektuuribüroos ja tegeles muusikaga asjaarmastajana. Õppinud Oliver Messiani juures (1950–1951), keskendus ta 1950. aastatel paralleelselt ehituskunstiga heliloomingule ja tegi endale peagi nime avangardistlikes muusikaringkondades. Tema läbi-

murdeteoseks sai orkestriteos „Metastasis“ (1953–1954), mille arhitektooniliste ideede põhjal projekteeris Xenakis 1958. aasta maailmanäituseks Brüsselis Philipsi firma paviljoni.

Sama kümnendi algusest pärineb autori varasesse loomingusse kuuluv „**Dhipli zyia**“, mida võiks tõlkida kui „topeltsümmeetriat“. Teose helikeel jääb veel kaugele tema hilisemast avangardstiilist, olles lähedane pigem Béla Bartóki muusikale, mida Xenakis tundis ja ilmselt kõrgelt hindas. Rustikaalsete ja pulseerivate rütmidega „Dhipli zyia“ on energiline ja tugeva emotsionaalse laenguga lugu, millega helilooja teeb kumarduse oma kreeka juurtele. Aastal 1951 valminud teos jõudis avaliku ettekandeni alles 2000. aastal.

Xenakise eelkäija **Nikos Skalkottas** oli üks esimesi kreeka modernistlikke heliloojaid. Ta alustas muusikuteed viiuldajana, õppides pillimängu Ateena konservatooriumis, ning suundus 17-aastaselt Berliini, täiendades end viiuli alal Willy Hessi juures Preisi Kunstide Akadeemias. Märgiliseks osutus tema kokkupuude Arnold Schönbergiga, kelle käe all ta omandas dodekafooniat põhitoed. Kuigi neil kahel tekkis ka erimeelsusi, luges Schönberg Skalkottast siiski oma kõige andekamate õpilaste hulka. 1933. aastal naasis Skalkottas kodumaale, kus tema dodekafooniline ja atonaalne

helikeel äratas kaasmaalaste seas pigem võõristust, mistõttu enamik autori elitaarseid ja keerukaid helitöid jäi tema eluajal ette kandmata ja publitseerimata. Elatise teenimiseks pöördus Skalkottas taas pillimängu poole – ta töötas Ateenas orkestrandina ning jätkas mittemõistmisele vaatamata loometegevust, kirjutades orkestrimuusikat, sh üle kümne instrumentaalkontserdi, arvukalt kammerteoseid ja klaveripalu. Tema loomingut hakati esitama alles pärast autori surma, mil Schönbergi pedagoogilist pärandit õpiti rohkem hindama, samuti Skalkottase individuaalsust ja ande suurust.

Duo viiulile ja tšellole (1947) kuulub autori hiliste oopuste hulka. See umbes 22-minutiline neljaosaline teos kätkeb endas mõjutusi alates barokist kuni Uus Viini koolkonna, Berliini kabaree ja kreeka rahvamuusikani.

Pēteris Vasks on olnud läti nüüdismuusika maastikul pikka aega oluline hää, kelle sügavalt vaimsete allhoovustega looming kõnetab kuulajaid üle maailma. Oma unikaalse muusikalise sõnavara leidis autor 1980. aastail, ühendades avangardi ja nn uuslihtsuse elementideid. Vasks on rõhutanud, et ta kõneleb läti muusikalises keeles ja püüab pakkuda positiivset emotsiooni. Heliloojana on ta üli-tundlik natuur, kes valutab südant looduse ökoloogilise tasakaalu

hävimise ja eetilise kriisi pärast tänapäeva ühiskonnas. „Muusika on määratlematu, see on tõi, ent helid suudavad väljendada vaimust. Kõikjal mu ümber räägitakse kehast, ent kus on hing, vaim? Hinged on umbekasvanud nagu džungel. Sel põhjusel püüan ma säilitada oma helides valguskiirt,“ on öelnud Vasks.

„Castillo interior“ („Sisemine kindlus“) viiulile ja klaverile on saanud inspiratsiooni 16. sajandi hispaania nunna, müstiku ja teoloogi Ávila Püha Teresa samanimelisest raamatust (ilmunud 1588), mis juhib lugejat palve ja mõtiskluste kaudu rännakule hingesügavustesse. Peene metafoorilise ja poeetilise kõnepruugiga kaardistab Teresa hinge teekonna jumaliku liidu poole, võrreldes seda lossiga, kus on palju ruume, millest igaüks esindab vaimse arengu erinevaid etappe. Vasksi muusikalises nägemuses kulgeb „Castillo interior“ sisekaemusliku mõtisklusena, kus pikalt kulgevate keelpillimeloodiate helgesse rahusse lõikuvad aeg-ajalt agressiivsed dissonandipöörised – justkui meenutades, et hinge tasakaalu ähvardav välismaailma turbulents on käegakatsutavalt lähedal.

Helilooja komponeeris teose 2013. aastal Püha Teresa mälestuseks tšellist Sol Gabetta ettepanekul, tellijateks Schleswig-Holsteini muusikafestival ja Gstaadi Menuhini festival. Duo kõlas esiettekandes 17. juulil 2014

Bordesholmi kloostrikirikus Schleswig-Holsteini muusikafestivali raames, esitajateks Patricia Kopatchinskaja viiulil ja Sol Gabetta tšellol.

Maurice Raveli peetakse koos Claude Debussyga 19.–20. sajandi vahetuse kõige mõjukamaks heliloojaks. Sarnaselt oma kaasmaalasega õppis ta Pariisi konservatooriumis ning pälvis tuntuse särava pianisti ja klaverimuusika loojana.

1920. aastal kutsus vastasutatud muusikaajakirja La Revue musicale toimetaja Henry Prunières mitmeid tolle aja väljapaistvaid heliloojaid kirjutama lühiteoseid kahe aasta eest surnud Debussy mälestuseks, et üllitada need oma väljaande teises, Debussyle pühendatud numbris. Tellimuse said näiteks Bartók, Dukas, de Falla, Satie, Stravinski ja Ravel. Viimane lõi lugupidamisavalduseks oma lahkunud kolleegile üheosalise duo viiulile ja tšellole, mille ta laiendas hiljem neljaosaliseks **sonaadiks viiulile ja tšellole** (1922). „Usun, et see sonaat tähistab mu karjääris pöördepunkti,“ tähendas autor. „Muusika on siin üdini paljastatud. Otsustasin harmoonia peibutustele vastu panna ja asetada rõhu meloodiale.“ Teoses tuleb ilmekalt välja Raveli erakordne talent luua dialoog eri häälte vahel. Olles komponeeritud kahele meloodiainstrumendile, paistavad sonaadi mõlemad partiid silma märkimisväärse iseseisvusega –

aeg-ajalt mängib kumbki eri helistikes, mis viib dissonantsete kokkupõrgeteni. Samuti eksperimenteerib helilooja siin erinevate keelpilliistrihhidega.

Sonaadi esiettekandest, mille andsid 6. aprillil 1922 Pariisis viiuldaja Hélène Jourdan-Morhange ja tšellist Maurice Maréchal, kujunes fiasko – õnneks polnud autor kohal, et seda kogeda. Mängijate jaoks oli tegu suure väljakutsega, mida tunnistas Ravelile ka Hélène Jourdan-Morhange: „See on nii keeruline. Tšello peab kõlama nagu flööt ja viiul nagu trumm. Ilmselt võib olla lõbus sellist kaelamurdvat asja kirjutada, aga keegi peale virtuooside ei hakka seda mängima!“ „Hästi, siis pole mul vaja karta mõrvakatset amatööride poolt!“ kostnud seepeale vaheda keelega helilooja.

Evelin Kõrvits

Katariina Maria Kits-Reimal on silmapaistev viiuldaja, kes võitnud mitmeid preemiaid rahvusvahelistel konkurssidel, sh 2014. aastal võitis ta telekonkursi „Klassikatahed“. Katariina lõpetas Tallinna Muusikakeskkooli Tiitu Peaske viiuliklassis ning jätkas ülikooliõpinguid prof Svetlana Makarova (Haute Ecole de Musique de Lausanne), prof Marina Chiche (Staatliche Musikhochschule Trossingen), prof Arvo Leibur (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, mille lõpetas *cum laude*), prof Tomasz Tomaszewski (Universität der Künste Berlin) ning Pavel Bermani ja Eva

Bindere (Fondazione Accademia Perosi) juures. Aastal 2021 alustas ta magistrantuuri prof Pavel Bermani käe all Luganos (Conservatorio della Svizzera italiana – CSI).

Katariina on soleerinud mitmete orkestrite ees: Leedu Riiklik Sümfooniaorkester, Iisraeli sümfooniaorkester Rishon LeZion, Novosibirski kammerorkester, Moskva Riiklik Kammerorkester, Kymi Sinfonietta, Jeruusalemma Sümfooniaorkester, Tallinna Kammerorkester, ERSO, Rahvusoper Estonia orkester, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia sümfooniaorkester, Vaasa Linnaorkester, Pärnu Linnaorkester, Haapsalu festivaliorkester, Virumaa Kammerorkester jt, koostöös selliste dirigentidega nagu Gintaras Rinkevičius, Andres Mustonen, Olari Elts, Risto Joost, Kaspar Mänd, Paul Mägi, Juha Kangas, Mikk Murdvee ja Jüri Alpernten.

Katariina kuulub keelpillikvartetti M4GNET, mille Eesti Kultuurkapital valis kammeransamblike residentuuriprogrammi esimeseks osalejaks. 2021. aastal võitis M4GNET esimese preemia KraCamera rahvusvahelisel kammermuusika konkursil (Kraków, Poola).

Katariina Maria Kits-Reimal esineb Eesti Pillifondi poolt talle kasutatud Henricus Catenari viiulil (1670), mis kannab ekslikult meistri õpilase Gioffredo Cappa märki, ning mängib Louis Henri Gillet' valmistatud poognal (1940).

Marcel Johannes Kits on oma põlvkonna väljapaistvamaid eesti tšelliste, kes sai kodupublikule tuntuks ETV telekonkursi „Klassikatähed“ esimese võitjana 2013. aastal. 2018. aastal pälvis ta I preemia Enescu-nimelisel konkursil Rumeenias ning 2022. aasta kevadel III preemia kuninganna Elisabethi muusikakonkursil Belgias, millele järgnesid soofoesinemised Belgia Rahvusorkestri ees (dirigent Eivind Aadland) Belgia tähtsamates kontserdisaalides, Lõuna-Koreas koos Eesti Festivaliorkestriga Paavo Järvi juhatusel ning kontserdid Eestis ERSO (dirigent Antoni Wit), Klaaspärlimäng Sinfonietta (dirigent Neeme Järvi) ja Vanemuise sümfooniaorkestriga (dirigent Risto Joost). 2022. aastal omistas Eesti Rahvusringhääling talle aasta muusiku tiitli ning oktoobris 2023 debüteeris Kits USAs, andes kontserdi New Yorgi Carnegie Hallis. Marcel Johannes Kits on soleerinud Brüsseli Filharmoonikute, Läti Riikliku Sümfooniaorkestri, Leedu Riikliku Sümfooniaorkestri, Jeruusalemma Sümfooniaorkestri, Valloonia Kuningliku Kammerorkestri, Münchener Kammerorkestri, Württembergi Filharmooniaorkestri, George Enescu Filharmooniaorkestri, Orchestra Ensemble Kanazawa, Tallinna Kammerorkestri ja paljude teiste orkestrite ees ning teinud koostööd dirigentidega

nagu Stéphane Denève, Antoni Wit, Vassili Sinaiski, Olari Elts, Andres Mustonen, Risto Joost ja Arvo Volmer. Ta on mänginud külaliskontsertmeistrina Baieri Raadio Sümfooniaorkestris ja on alaline liige Eesti Festivaliorkestris. Kammermuusikuna seob teda tihe koostöö pianist Sten Heinojaga, lisaks kuulub ta Trio '95 koosseisu koos Robert Traksmanni ja Rasmus Andreas Raidega.

Marcel alustas tšelloõpinguid viieaastasena ning õppis Tallinna Muusikakeskkoolis Laine Leichterit juures, gümnaasiumiklassides Mart Laasi käe all. 2014. aastal läks ta tudeerima Saksamaale Trossingeni Riiklikku Muusikakõrgkooli prof Francis Goutoni juurde ning jätkab 2018. aastast õpinguid Berliini Kunstide Ülikoolis prof Jens Peter Maintzi tšelloklassis. Ta on osalenud ka arvukatel meistrkursustel, juhendajateks Steven Isserlis, Ivan Monighetti, László Fenyő, Wolfgang Emanuel Schmidt, Wen-Sinn Yang, Jan-Erik Gustafsson, Marko Ylönen, David Geringas jpt.

Marcel Johannes Kits mängib Francesco Ruggeri 1674. aastal Cremonas valmistatud tšellol ja kasutab prantsuse meistri Victor Fétique'i umbes 1900. aastal valmistatud poognat. Nii pilli kui ka poogna on tema kasutusse andnud Saksa fond Deutsche Stiftung Musikleben.

Eesti Kontsert: produtsent Tuuli Metsoja, assistent Gerde Kadi Kuusk

≡ Eesti
≡ Kontsert

Keelpilli-
FOOKUS

Radulović & Double Sens

Prantsusmaa

Beethoven. Viiulisonaat nr 9 A-duur op. 47 „Kreutzer“
(seade kammerorkestrile N. Radulović)
Bach. Chaconne partitast nr 2 d-moll
Bach. Viiulikontsert d-moll

L 7. DETSEMBER 19.00
Estonia kontserdisaal

HOOAJA
PEATOETAJA

admirals

LIVIKO

OLEREX

AUTOPARTNER

Jazz
pesulad

SORAINEN

SELVER
Hea mõte

myfitness
world class gym & studios

 /eestikonsert

 /eesti_konsert

eestikonsert.ee